

Εγκυκλοπαίδεια των Οχλήσεων #6

(Φεβρουάριος 1986)

Μετάφραση: Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι
(Αιγάλεω, Ιούλιος 2022)

ABBÉ (ΑΒΒΑΣ)

Η σημερινή ιστορική οπισθοδρόμηση, η οποία προάγει παντού αυτό που ήταν άσχημο με το μόνο μέσο που έχει στη διάθεσή της, δηλαδή παράγοντας το χειρότερο, φτάνει για παράδειγμα μέχρι το σημείο να δημιουργεί κάποιο αίσθημα συμπάθειας για έναν αββά, όταν είναι πολωνός και δείχνει, κρύβοντας όπλα που είχαν χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση ενός παραστρατιωτικού, ότι βρίσκεται πιο κοντά στις αξίες της ιστορικής συνείδησης παρά σε εκείνες της χριστιανικής ηθικής. Έτσι ο σταλινισμός έδωσε ξανά μια ορισμένη επικαιρότητα στην παρατήρηση του Μοντεσκιέ σύμφωνα με την οποία η εξουσία του κλήρου, “επικίνδυνη σε μια δημοκρατία”, αποτελεί “πάντα καλό ανάχωμα όταν δεν υπάρχει άλλο: γιατί, δεδομένου ότι ο δεσποτισμός προκαλεί φοβερά δεινά στην ανθρώπινη φύση, το ίδιο το δεινό που τον περιορίζει είναι καλό”.

Σε άλλες εποχές, έχει συμβεί μερικές φορές να επιδεικνύεται από παπάδες μια αξιοσημείωτη ανθρωπιά. Αυτό όμως δεν γινόταν, όπως στην Πολωνία, επειδή παραμένοντας προσκολλημένοι στο παρελθόν αντιτάσσονταν σε έναν ισχυρότερο ιδεολογικό απολυταρχισμό, αλλά αντιθέτως επειδή με την αποστασιοποίησή τους από το παρελθόν καταπολεμούσαν τον απολυταρχισμό της θρησκευτικής ερμηνείας του κόσμου. Χωρίς να αναφερθούμε στον διάσημο παπά Μελιέ [Meslier, Jean], υπάρχει για παράδειγμα ο αββάς Ρεϋνάλ [Raynal, Guillaume-Thomas], που υπέγραψε τη *Φιλοσοφική και πολιτική ιστορία των δύο Ινδιών*¹, για την οποία ο Ντιντερό συνέταξε μερικές ωραίες σελίδες καλώντας στην εξέγερση των αποικιοκρατούμενων. Αλλά είναι ο Κοντιγιακ [Condillac, Étienne Bonnot de], αδερφός ενός άλλου ταραχοποιού αββά, του Μαμπλύ [Mably, Gabriel Bonnot de], αυτός που μας ενδιαφέρει εδώ. Είναι κυρίως γνωστός για την *Πραγματεία περί των αισθήσεων*², και από το άγαλμα που περιγράφει σε αυτή, το οποίο εξανθρωπίζεται σταδιακά μέσω της χρήσης των αισθήσεων που του προσδίδει: “Η κρίση, ο στοχασμός, οι επιθυμίες, τα πάθη, κ.λπ. δεν είναι παρά η ίδια η αίσθηση που μετασχηματίζεται με διάφορους

¹ [ΣτΜ] Guillaume-Thomas Raynal (1770). *Histoire philosophique et politique des établissements et du commerce des européens dans les deux Indes*.

² [ΣτΜ] Étienne Bonnot de Condillac (1754). *Traité des sensations*.

τρόπους.” Εν συντομία, οι αισθήσεις μας εκπαιδεύουν, η μνήμη και η γλώσσα κάνουν τα υπόλοιπα.

Είμαι οσμή τριαντάφυλλου, γαρύφαλλου, ασφόδελου ή βιολέτας: να που το άγαλμα του επιδέξιου αββά αρχίζει να αισθάνεται και να ζωντανεύει σταδιακά μπροστά μας, ικανό για προσοχή, ευχαρίστηση, οδύνη, μνήμη. Να το που συγκρίνει, σχηματίζει γνώμη, εκπλήσσεται, φαντάζεται και αφήνει να ζυμωθεί μέσα του αυτός ο κόσμος των αισθήσεων όπου γεννιούνται γούστα, κλίσεις, ροπές, απέχθειες, μίση. Το τεχνούργημα του αγάλματος χρησίμευε, μεταφορικά, για να αναπαρασταθεί καλύτερα η γένεση μιας συνείδησης, απαλλαγμένης από αυτό το εμπόδιο της αυθεντικής σκέψης που είναι η θρησκεία, σε αναζήτηση του λόγου της και της πλήρους έκφρασης των δημιουργικών ικανοτήτων της. Η παρουσίαση του Κοντιγιάκ ήταν μια ευφυής απλούστευση, όπως απαιτείται σε περιόδους που επιχειρούν να διαμορφώσουν το πρόγραμμά τους και την ιδέα τους για την ευτυχία. Σε αυτή την απλούστευση ο Μαρξ παρείχε το απαραίτητο ξεπέρασμα, προς μια μεγαλύτερη συνθετότητα, υποστηρίζοντας διαλεκτικά ότι αν οι άνθρωποι αποτελούν δημιούργημα των συνθηκών, το ζητούμενο είναι να δημιουργηθούν ανθρώπινες συνθήκες. Καθώς αυτό το μεγαλόπνοο σχέδιο δεν έχει εκπληρωθεί ακόμα, οι απάνθρωπες συνθήκες που εξακολουθούν να κυριαρχούν ενισχύονται μέχρι το σημείο όπου μπορεί μερικές φορές να φαίνεται ότι όλα όσα εκπορεύονται από αυτές, ως μνήμη και ως γλώσσα, πυκνώνουν απλώς την ασυνειδησία. Μια τέτοια απογοήτευση, ενίοτε ειλικρινής, βρίσκει την επαναφομοιωμένη εκδοχή της στις θρηνολογίες διανοουμένων που νοσταλούν ψευδώς όσα δεν γνώρισαν ούτε υπερασπίστηκαν ποτέ, αλλά που έχουν πράγματι κάποιους λόγους, ως ειδικοί της γραπτής έκφρασης, να φοβούνται την τεχνική ανεργία ή την πρόωρη συνταξιοδότηση. “Η εύρωστη και μεστή ωραία παλιά μου γλώσσα έχασε τη δύναμή της προς όφελος των επιστημών, παρέδωσε τη γοητεία της και τα θέλητρά της στους επιχειρηματικούς κολοσσούς της πληροφόρησης και του θεάματος, παραδίδει τα λόγια της σε εκείνους που υπαγορεύουν τα γεγονότα”, γράφει λοιπόν ο ασπόνδυλος και κάλπικος Σερ [Serres, Michel] αφού έχει συρθεί επί 380 σελίδες (των οποίων ο τίτλος υποδηλώνει ότι αφορούν τις *Πέντε αισθήσεις*³) πάνω στις ράγες από μοσχαρίσια πνευμόνια⁴ μιας ασυνάρτητης νεογλώσσας [*novlangue*] της οποίας την ομίχλη δεν διαπερνά ποτέ η αμετροπέπια (αυτό το προσεγγιστικό άθροισμα ασπόνδυλου και ομιχλώδους παρέχει μια ακριβή εικόνα της κολλώδους συνοχής των στομφωδών μεταφορών του).

³ [ΣτΜ] Michel Serres (1985). *Les Cinq Sens*.

⁴ [ΣτΜ] “Δύο στενές ράγες, φτιαγμένες από μια ακατέργαστη, κοκκινωπή και ζελατινώδη ουσία, που δεν ήταν παρά μοσχαρίσια πνευμόνια, είχαν ευθυγραμμιστεί πάνω σε μια επιφάνεια από μαυρισμένο ξύλο και έδιναν, με το σχήμα τους αν όχι με το χρώμα τους, την ακριβή ψευδαισθήση ενός τμήματος σιδηροδρομικής γραμμής” (Raymond Roussel (1910). *Impressions d’ Afrique* [Εντυπώσεις από την Αφρική]).

Ωστόσο, παρόλο που σήμερα η οσμή της ίδιας τους της σήψης έχει ζαλίζει τόσο πολύ τους ψεύτες ώστε κυριολεκτικά δεν αισθάνονται πλέον, αυτά που εξακολουθούν πάντα να εκπορεύονται από απάνθρωπες συνθήκες δεν είναι μόνο η στερεότυπη μνήμη των χειραγωγημένων αισθήσεων, η χαλκευμένη γλώσσα της συναίνεσης, με όλους τους εξειδικευμένους κώδικες λειτουργίας στο πλαίσιο της υποταγής στα πράγματα· είναι επίσης, αόρατα υπό το εκτυφλωτικό φως του θεάματος, όλα όσα εκπορεύονται εναντίον τους, τα πάθη της άρνησης, η απέχθεια και η περιφρόνηση γι' αυτό που υπάρχει, η επικοινωνία που αναζητά τη γλώσσα της μέσα σε μια τέτοια εμπειρία. Εδώ είναι που βρίσκεται το αρνητικό, εδώ είναι που πρέπει να σκεφτούμε, και να ανασυγκροτήσουμε νόηση και ευαισθησία. Το γεγονός ότι καμία πραγματική άρνηση δεν εμφανίζεται πλέον σε μια κουλτούρα όπου τα διαδοχικά στρώματα παραποιήσεων επικάθονται πυκνώνοντας την περιφρόνηση για την αλήθεια, αυτό το γεγονός δεν πρέπει να μας απογοητεύει, αντιθέτως: μια τόσο απόλυτη αυτονομία του ψεύδους δεν παύει να αποτελεί κακό οιωνό για την άρχουσα τάξη, που πρέπει βέβαια με τον έναν ή τον άλλον τρόπο να διαχειριστεί την πραγματικότητα, και χρειάζεται γι' αυτό ένα ελάχιστο επίπεδο ακριβούς γνώσης (έστω και μόνο για όσα πρέπει να καταπολεμήσει). Όταν βλέπουμε λόγου χάρη, για να παραμείνουμε στο πεδίο αυτού που θα ονομαζόταν άλλοτε “πάλη εντός της κουλτούρας”, ένα βιβλίο που ισχυρίζεται ότι αποτελεί μια κριτική της “Σκέψης του '68” να επιτίθεται αποκλειστικά και μόνο σε θλιβερούς αξιωματούχους και επαναφομοιωτές που δεν είχαν την παραμικρή σημασία, ακόμα και ως πλαστογράφοι, εκείνη την εποχή, αυτό αποτελεί για μας απλώς μια νέα αφορμή για να διαπιστώσουμε ότι εντός του θεάματος το ψέμα που αναπτύσσεται για τον εαυτό του έχει χάσει κάθε αντιφατικό δεσμό με την αλήθεια και πλησιάζει στο σημείο όπου η επίθεσή του θα χαθεί μέσα σε μια παντελή εξωπραγματικότητα.

Μπορούμε λοιπόν να αναλογιστούμε ψύχραιμα, ως πρόσθετη επαλήθευση των θέσεων μας, το γεγονός ότι τη στιγμή που η εμπορευματική παραγωγή εκδηλώνει τόσο ανοιχτά την ανεξαρτησία της έναντι της ανθρώπινης κρίσης, δεν μπορεί κανείς να παρακάμψει το αρνητικό χωρίς να χάσει ταυτόχρονα την απλή ικανότητα να συγκροτεί τη συνείδησή του με βάση τις αισθήσεις του. Όποιος φοβάται να νιώσει πλήρως και να διατρανώσει την τρομακτική απέχθεια που διακατέχει φυσιολογικά κάθε υγιές πνεύμα μπροστά στις πραγματικότητες της σημερινής ζωής είναι καταδικασμένος, ψυχολογικά και σωματικά, σε αυτή τη “διαρκή κατάσταση ασθένειας που δεν εκδηλώνεται ανοιχτά” (βλ. το άρθρο [Abatage](#) [Αφανισμός]) και που αποτελεί σήμερα τον καλύτερο ορισμό μιας κοινωνίας ολοένα πιο εξαρτημένης από τη φαρμακοποιία των ψευδαισθήσεων της· μιας κοινωνίας που έχει άλλωστε δικαίως επινοήσει την έννοια της “αφανούς ασθένειας” για να κατονομάσει το ακατονόμαστο όταν πρέπει να διαπιστώσει την απότομη εκδήλωση άγνωστων συμπτωμάτων, με τα οποία αποκαλύπτεται μια βαθιά δυσλειτουργία. Η απονάρκωση των αισθήσεων, μόνη

δυνατή προσαρμογή σε ένα περιβάλλον αποτελούμενο από υλικά που συνιστούν κατεξοχήν την υλοποιημένη εμπορευματική αφαίρεση (πλαστικά, μπετόν, κ.λπ.) εκβάλλει στις χονδροειδείς οροθετήσεις της όρασης και της ακοής από τα *διεγερτικά* της εξαναγκαστικής αποχαύνωσης, όπως ο εθισμός στα ναρκωτικά εκβάλλει στην αύξηση των δόσεων. Πρόκειται εδώ για μια διαδικασία αντίθετη από εκείνη της διεύρυνσης της ευαισθησίας, της εκλέπτυνσης των γούστων και της διαμόρφωσης της κρίσης που συνέλαβε ο Κοντιγιάκ: θα χρειαζόταν να επαναλάβουμε λεπτομερώς την παρουσίασή του για να περιγράψουμε πώς η γενικευμένη υποχώρηση της αισθαντικότητας συμβαδίζει πράγματι με εκείνη της πνευματικής διαύγειας. Αυτό είναι που θα κάνουμε άλλωστε (βλ. το άρθρο *Abrutissement [Αποχαύνωση]*).

Στο μεταξύ, ας σημειώσουμε απλώς ότι όλα αυτά δεν εμποδίζουν αλλά αντιθέτως ανανεώνουν επ' άοριστον τις ατέρμονες απάτες σχετικά με την ευαισθησία, το ανθρώπινο, το άμεσο και τις υποτιθέμενες απολαύσεις του. Ο αντι-διανοουμενισμός που προβάλλεται έτσι περιοδικά δεν είναι παρά ένα ακόμα σύμπτωμα της ανίατης ασθένειας μιας κουλτούρας που έχει εκχωρηθεί στις κρατικές υπηρεσίες ανάνηψης, μια απαίσια προσομοίωση μέσω της οποίας η πνευματική ανικανότητα θα ήθελε να θεωρηθεί ως ικανότητα να ζει κανείς και, γιατί όχι, να απολαμβάνει τη ζωή. Στην πρωτοπορία της παραίτησης, ο Βανεγκέμ [Vaneigem, Raoul] είχε γράψει παλιότερα ένα *Βιβλίο των απολαύσεων*⁵ όπου η εμπάθειά του εναντίον εκείνων που αποκαλούσε "ανθρώπους της άρνησης" επιχειρούσε να θεμελιωθεί στη θετικότητα των επιτρεπόμενων απολαύσεων: έτσι έλεγε ψέματα τόσο γι' αυτά που αποδεχόταν όσο και για εκείνα που αρνιόταν. Αυτός ο ευτελής αισθησιασμός είχε έκτοτε τους συνεχιστές που του άξιζαν, μεταξύ των οποίων θα πρέπει να αναφέρουμε τον "διευθυντή συλλογής" του ύστερου Βανεγκέμ, τον φιλόπονο Μπερκόφ [Bercoff, André], που, όταν δεν είναι συντάκτης του *Penthouse* ή συνεργάτης του *Actuel*, πασχίζει να καθιερώσει ένα νέο πιστεύω της μη-σκέψης, κάτι τόσο απίθανο όσο ένας μυστικισμός της τεχνολογικής δεύτερης φύσης όπου το κύμα των *διεγερτικών* θα επείχε θέση "ωκεάνιου συναισθήματος". Σε κάποια απόσταση από αυτά τα σάπια ψάρια που περιφέρονται μέσα στην άθλια σούπα της κατεψυγμένης κουλτούρας, στο ντελικατέσεν ράφι της παραποίησης, υπάρχει, για τα δήθεν εκλεπτυσμένα κορόιδα, αυτός ο άνευρος και κάλπικος Σερ, για τον οποίο, αφού έχει διαβεβαιώσει ότι ο αχαλίνωτος κονφουζιονισμός του "εξαλείφει τα σύνορα μεταξύ λογοτεχνίας, ποίησης και φιλοσοφίας", ένας πλασιέ του σχεδόν-τίποτα που κάνει τον όψιμο φιλόσοφο γράφει, με πρόθεση εμφανώς εγκωμιαστική, ότι από το ξεκίνημά του "ήταν για τη φιλοσοφία ό,τι ήταν το Canada Dry για το αλκοόλ" (Ρομπέρ Μαγκκιορί, [Robert Maggiori], *Libération*, 25 Νοεμβρίου 1985). Δεν θα μπορούσε να ειπωθεί καλύτερα, και να καταστεί σαφέστερο ότι όταν αυτό το ποτό χωρίς αλκοόλ, αυτός ο στοχαστής χωρίς ιδέες, γιορτάζει "τον γάμο

⁵ [ΣτΜ] Raoul Vaneigem (1979). *Le livre des plaisirs*.

του σώματος και της νόησης”, το αποτέλεσμα είναι για την αισθαντικότητα ό,τι είναι το Club Méditerranée για το ταξίδι.

Η μπλόφα είναι για άλλη μια φορά κάπως χοντρή: να ισχυρίζεσαι ότι επέστρεψες από την αφηρημένη σκέψη για να κάνεις πιστευτό ότι βρισκόσουν εκεί. Ο αδέξιος και κάλπικος Σερ υποστηρίζει μακροσκελώς ότι πρέπει να απαλλαγούμε από τη γλώσσα επειδή “αναισθητοποιεί τις πέντε αισθήσεις”. Η δική του, σε κάθε περίπτωση, θα αναισθητοποιούσε σίγουρα έναν αναγνώστη που θα είχε την απερισκεψία να τον διαβάσει από την αρχή μέχρι το τέλος. Αν αυτή η λογοδιάρροια έχει κάποια σχέση με την ποίηση, είναι με την έννοια του αποφθέγματος του Ριβαρόλ [Rivarol, Antoine de]: της πρόζας όπου έχουν φορεθεί οι στίχοι. Ροέτοque και proustique⁶, ιχνογράφημα καθηγητικής γλίτσας όπου η διάλυση της σύνταξης εκφράζει πιστά τη ρευστοποίηση της σκέψης (που δεν προχωράει καθόλου), το βιβλίο αυτό εκπληρώνει τη φιλοδοξία να είναι μουσικό με την έννοια ότι το άμορφο αποτελεί το υπόβαθρό του. Για να αποδοθεί δικαιοσύνη σε ένα τέτοιο συνονθύλευμα, θα αρκούσε η κριτική θεώρηση ενός Μπεντά [Benda, Julien], που στερούταν βέβαια τη διαλεκτική, την εκλέπτυνση των εννοιών μέσω της ιστορικής ευφυΐας, αλλά που επιδιόταν τουλάχιστον, μέσω ενός εκλαϊκευμένου ορθολογισμού αν μη τι άλλο πλούσιου σε κοινή λογική, στην καταπολέμηση αυτής της γλοιώδους ασυναρτησίας που μεταμφιέζεται σε κινούμενη σκέψη της οποίας ο μπεργκσονισμός ήταν το πιο ελεεινό παράδειγμα. Η ανάλυση του Μπεντά (*Η βυζαντινή Γαλλία*)⁷, παρόλο που έδειχνε την αδυναμία του να κατανοήσει την αρνητική στιγμή του τέλους της ποίησης (τον Μαλλαρμέ [Mallarmé, Stéphane], τους ντανταϊστές) και τη σημασία του σουρρεαλισμού ως απόπειρας να αντιστραφεί η καταστροφή της συμβατικής ποιητικής γλώσσας σε σχέδιο επικοινωνίας μέσα στο πλαίσιο μιας γενικευμένης, βιωμένης ποίησης, ήταν ωστόσο εύστοχη ως προς ορισμένες ευκολίες και αυταπάτες: είτε αυτές αφορούν για παράδειγμα τον υποτιθέμενο πλούτο του ασυνείδητου που συλλαμβάνεται από την αυτόματη γραφή είτε τα τετριμμένα τεχνάσματα ενός Βαλερύ [Valéry, Paul]. Θα μπορούσαμε επίσης να μιλήσουμε για την κατάλυση των αρθρώσεων του συλλογισμού, αισθητικό εφέ που μπορεί να περιβάλλει με μυστήριο κάθε ανοησία, ή για τη συστηματική απροσδιοριστία (ενδεχομένως με το “θεωρητικό” άλλοθι των ανακαλύψεων της σύγχρονης επιστήμης), για την υπεκφυγή έναντι οποιουδήποτε ισχυρισμού ή συνεκτικής κρίσης στο όνομα της μεταβλητότητας και της “ζωής”, για τη θρησκεία του ανείπωτου ή για τη λατρεία της ασάφειας, κλπ.: όλα αυτά τα συμπτώματα ξαναβρίσκονται, επιδεινωμένα σε μεγάλο βαθμό, μέσα στη

---

⁶ [ΣτΜ] Ροέτοque: Υποτιμητική παραλλαγή της λέξης “ροέtique” που παραπέμπει στην ανιαρή και σοβαροφανή ποίηση.

Proustique: Ειρωνικός νεολογισμός που εισήγαγε, αναφερόμενος στον εαυτό του, ο ίδιος ο Προυστ.

⁷ [ΣτΜ] Julien Benda (1945). *La France Byzantine, ou Le triomphe de la littérature pure: Mallarmé, Gide, Proust, Valéry, Alain Giraudoux, Suarès, les Surréalistes: essai d'une psychologie originelle du littérateur.*

σημερινή πνευματική αποσύνθεση. Αλλά πάνω απ' όλα, ό,τι είχε ακόμα εν γένει, στις αρχές αυτού του αιώνα, ένα νόημα πρωτοπορίας, ως εναντίωση στις παγιωμένες κατηγορίες μιας αστικής σκέψης και ενός αστικού τρόπου ζωής που ήταν τότε αρκετά συμπαγείς, δεν είναι πλέον σήμερα παρά εξύμνηση των άθλιων θαυμάτων μιας *αποστερημένης* υποκειμενικότητας, κομπορμισμός μιας καθημερινής ζωής πραγματικά διαλυμένης εντός της κυκλοφορίας διαμέσου των οροθετήσεων της εξουσίας, εγκαταλειμμένης σε μια παιδαριώδη διαθεσιμότητα από τη στιγμή που η αυθαιρεσία έχει οχυρωθεί στις μηχανές της γραφειοκρατικοποιημένης κοινωνικής κυριαρχίας. Από αυτή την άποψη μια μηδαμινότητα σαν τον Σερ, που τονίζει τις "αισθήσεις" έναντι της σκέψης, ανήκει πραγματικά στην εποχή της και αξίζει ένα είδος επιτυχίας μεταξύ εκείνων που είναι ανίκανοι να συγκροτήσουν τη σκέψη τους με βάση τις αισθήσεις τους. Αφού έχει κατακεραυνώσει τη διαλεκτική, με επιχειρήματα που αναμφίβολα δεν θα του επέτρεπαν στο παρελθόν να περάσει τις εξετάσεις για το απολυτήριο του λυκείου ("Καθώς η μάχη δεν γεννά παρά μόνο τη μάχη, η διαλεκτική ανάγεται στην αρχή της ταυτότητας, στην επανάληψη, στη μηδενική πληροφορία"), αυτός ο φιλήσυχος καθηγητής, του οποίου τις ανακαλύψεις ως φιλοσόφου των επιστημών μπορούμε να φανταστούμε από τέτοιες επιστημολογικές βάσεις, παραδίδει τελικά, στην προτελευταία σελίδα, το μήνυμα που αποτελεί το μοναδικό διακριτό περιεχόμενο του βιβλίου του: "Η μνήμη και η γλώσσα απελευθερώνονται. Η πρώτη, μέσω μηχανών και δικτύων· δεν θα γράφουμε πλέον διατριβές. Θα σκεφτόμαστε, άμεσα, ξέγνοιαστοι, απαλλαγμένοι από παραπομπές αποθηκευμένες στην τράπεζα, εκτός κειμένου, εκτός σώματος, ακριβώς εκτός θέματος". Προσοχή, θα σκεφτεί! Η ελευθερία της σκέψης, αυτό είναι που απομένει όταν όλα έχουν εγκαταλειφθεί σε "μηχανές και δίκτυα".

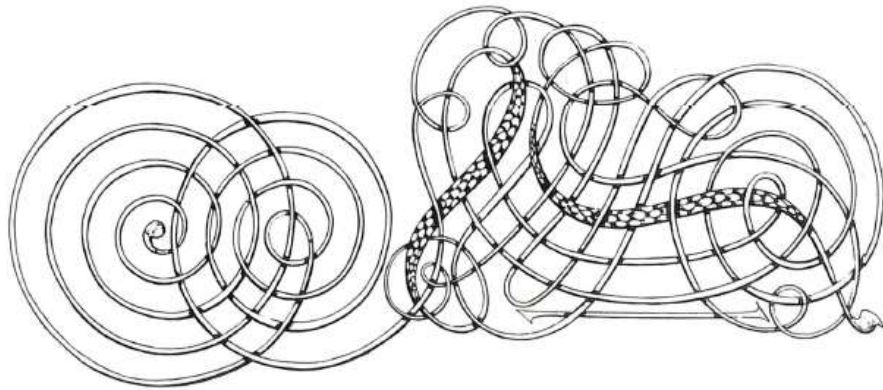
Είναι βέβαιο ότι μπορεί κανείς να βασιστεί σε έναν υπολογιστή συνδεδεμένο με μια τράπεζα δεδομένων για να γράψει μια διδακτορική διατριβή πολύ ευπαρουσίαστη σήμερα, σύμφωνα με τα ισχύοντα κριτήρια. Αλλά χρειάζεται μια γλώσσα απελευθερωμένη από κάθε υποχρέωση απέναντι στο νόημα των λέξεων προκειμένου να μιλήσει κανείς για απελευθέρωση της μνήμης σε σχέση με τους υπολογιστές. Την ελευθερία της οποίας η πρόζα αυτού του αχρείου Σερ αποτελεί ένα τόσο αξιοθρήνητο παράδειγμα, την βλέπουμε επί το έργο σε ευρύτερη κλίμακα μέσα στο θέαμα, όπου ο καθένας μπορεί να ψεύδεται αδιάκοπα και να παραλογίζεται ανεμπόδιστα· ο Φαμπιούς [Fabius, Laurent] να υπόσχεται στους Γάλλους, σαν να είναι παιδιά που θέλουν τα πάντα και το αντίθετό τους, "τον κίνδυνο και την ασφάλεια", ή ένας Βατέλ [Vatel, François] της καταστολής της πείνας, ένας νεο-μάγισρας που επιδίδεται στη νεο-σκέψη χωρίς περισσότερους ενδοιασμούς από αυτούς που έχει όταν εξαπατά τους πελάτες του, να αναρωτιέται με θαυμαστό τρόπο: "Άραγε το ψήσιμο σε φούρνο μικροκυμάτων συνάδει επίσης με τον δυτικό ερμητισμό της αληθείας: τη φωτιά που δεν καίει και συμβολίζεται από τη σαλαμάνδρα;" (Αλαίν Σαντερέν [Alain Sanderens], *le*

Monde, 29-30 Δεκεμβρίου 1985). Τώρα που οι φιλόσοφοι σκέφτονται σαν παραμάγειρες, οι μάγειρες φιλοσοφούν και σε κάθε περίπτωση διασώζουν την κύρια λειτουργία των περισσότερων φιλοσόφων: να κρύβουν την ουσία του πραγματικού ζητήματος, και να περιχύνουν τις κούφιες λέξεις με τη σάλτσα των ανοησιών του αιώνα.

Αλλά το φανταχτερό χρώμα των ακτινοβολημένων λαχανικών και των σοφισμάτων της μόδας δεν μπορεί να εμποδίσει να δει κανείς την τάση εξαφάνισης του *συλλογισμού*, που οφείλεται σε εκείνη της *ανάγκης για επιχειρηματολογία*, από την οποία ο θεαματικός μονόλογος έχει απαλλαγεί σχεδόν πλήρως με την εξουδετέρωση ή την κατάπνιξη κάθε πραγματικής αντιπολίτευσης. Υπάρχει εδώ ένα είδος πραγμάτωσης του σουρρεαλισμού όπου το ονειρικό δεν είναι παρά εφιαλτικό, “καθαρός ψυχικός αυτοματισμός” που αντιστοιχεί στην αυθαίρετη λειτουργία εκείνου στο οποίο ανάγεται σήμερα η κυρίαρχη σκέψη, αυτόματη έκφραση μιας κυριαρχίας χωρίς σκέψη. Και αυτή η ποδηγέτηση του κοινωνικού ασυνείδητου “ελλείψει οποιουδήποτε ελέγχου ασκούμενου από τη λογική” τείνει πραγματικά “να καταλύσει οριστικά όλους τους άλλους ψυχικούς μηχανισμούς και να τους υποκαταστήσει στην αντιμετώπιση των κύριων προβλημάτων της ζωής” (*Μανιφέστο του Σουρρεαλισμού*). Αυτό που επιδιώκεται έτσι να γίνει *εύχρηστο* είναι ένας πραγματικός διχασμός μεταξύ, από τη μια πλευρά, του αυτοματισμού της πραγματοποιημένης γλώσσας εναντίον της οποίας ο σουρρεαλισμός αποτελούσε μια διαμαρτυρία, μιας γλώσσας περισσότερο από ποτέ υποκείμενης στον “αυστηρό διαμερισμό που αντιτίθεται σε κάθε νέα σύνδεση των σημασιολογικών στοιχείων που είναι παγιωμένα σήμερα στις λέξεις” (*Ανθολογία του μαύρου χιούμορ*), και, από την άλλη πλευρά, μιας αποσυντεθειμένης γλώσσας όπου κανένα κριτήριο αλήθειας δεν αντιτίθεται στις πιο ευφάνταστες συνδέσεις, στις πιο καταχρηστικές προεκτάσεις, στα πιο παράλογα συμφύσματα· σε όλους τους χειρισμούς στους οποίους μπορεί χωρίς κανένα πρόβλημα να επιδίδεται αυτεπαγγέλτως ο Σερ, όπως και οποιοσδήποτε άλλος κήρυκας του τίποτα. Αυτός ο διχασμός αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες κοινωνικές λειτουργίες, καθώς η μετρήσιμη ακρίβεια της τυπικής λογικής παραμένει απαραίτητη σε αυτή την κοινωνία για τη διαχείριση της ολοένα διευρυνόμενης αναπαραγωγής της, ενώ η επίσημη γλώσσα της αποστέρησης δεν θα χρησίμευε στους ανθρώπους παρά μόνο για να φλυαρούν ανούσια, χωρίς καμία πρακτική συνέπεια, “ακριβώς εκτός θέματος”.

Αυτή είναι η κατάληξη μιας τάσης που η διαλεκτική, πάντοτε εκείνη, είχε ήδη επιτρέψει στον Μαρξ να την διακρίνει *από το 1844*, όταν παρατηρούσε ότι “η μόνη κατανοητή γλώσσα που μιλάμε μεταξύ μας είναι αυτή που τα αντικείμενά μας μιλάνε μεταξύ τους”. Ενώ η ανθρώπινη γλώσσα παραμένει ατελέσφορη, παρουσιάζεται σαν προσευχή και ταπείνωση σε αυτόν που την χρησιμοποιεί, σαν αυθάδεια και τρέλα σε εκείνον που την ακούει, “η αλλοτριωμένη γλώσσα των αντικειμενικών αξιών απεικονίζει τη δικαιολογημένη, ασφαλή και σίγουρη

για τον εαυτό της ανθρώπινη αξιοπρέπεια”. Αυτό το δήθεν ορθολογικό επέκεινα της βιωμένης άθλιας σύγχυσης βρίσκει σήμερα τους ιερείς της στην αγέλη των *informatichiens*⁸ και των άλλων ειδικών που παρουσιάζονται ως μεσολαβητές για όλα όσα έχουν απεμπολήσει οι άνθρωποι. Αλλά από αυτόν τον νέο κλήρο θα ήταν αναμφίβολα μάταιο να περιμένει κανείς ότι θα γεννηθεί ένας αββάς σαν τον Κοντιγιάκ.

---

8 [ΣτΜ] Λογοπαίγνιο με τις λέξεις *informaticien* (τεχνικός πληροφορικής) και *chien* (σκύλος).